

integrate in a integral work of art remote and incompatible concepts that confirm the originality of the artist's individual manner. Innovation of the composer was not only in his individual manner of music writing, but in the usage of centuries-old traditions of national music.

Key Words: *Sergii Rakhmaninov, composer style, evolution of style, aesthetics of romanticism, melodism.*

УДК 7.05:39(045)

Дутчак І.І.

*викладач кафедри образотворчого та декоративно – прикладного мистецтва
Хмельницької гуманітарно – педагогічної академії
(м. Хмельницький)*

Інформаційний потенціал етнодизайну в процесі формування дизайнерської культури

Стаття присвячена аналізу інформаційного потенціалу етнохудожньої освіти в структурі підготовки майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, зокрема формуванню на основі етнодизайну компонентів дизайнерської культури студентами в процесі навчання у вищих навчальних закладах педагогічного профілю. Особлива увага приділена сучасним проблемам навчання образотворчим мистецтвам, в основі яких, лежать, з одного боку, поєднання класичних способів відображення форм реального світу, з іншого – вплив альтернативних способів вираження, можливостям етнохудожньої освіти в процесі становлення педагога на стадії підготовки вчителя мистецьких дисциплін, подальшого удосконалення дизайнерської культури майбутніми педагогами в процесі професійної діяльності.

Ключові слова: *етнодизайн, дизайнерська культура, етнохудожня освіта, професійна діяльність вчителя образотворчого мистецтва*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Пріоритетними принципами становлення традиційної етнохудожньої освіти в Україні є активізація художньо – естетичних факторів формування професійної підготовки майбутніх художників – педагогів, які здатні сприймати, розуміти та творити власні традиції, звичаї, модель діяльності. Творчий процес передбачає поєднання професійної освіченості, знання традицій, обрядів з високим рівнем естетичної культури майбутніх спеціалістів, що безпосередньо пов'язане з відродженням, активізацією художньо – естетичних факторів національної свідомості.

Фахівець сьогодні повинен оволодіти професійними якостями, які являтимуться орієнтиром в майбутній дизайнерській, педагогічній діяльності та можливості розвиватися і удосконалюватися на основі певних традицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми... Освітня практика на сьогодні уже нагромадила позитивний досвід традицій українського народу в процесі естетичного виховання молоді. Кращими педагогічними колективами широко використовуються різні форми роботи. Етнохудожня освіта набирає дедалі потужнішого значення для формування індивідуальності, гуманізму, компетентності, здатності до творчості, саморозвитку. Неповторність і своєрідність художньо – естетичного освітнього простору окреслено в працях Г.Вашенка, С.Гончаренка, І.Зязюна, О.Кононко, В.Мадзігона, Ю.Мальованого, Н.Миропольської, Н.Ничкало, О.Савченко, О.Сухомлинської, М.Ярмаченка, С.Коновець.

Якість художньо – естетичного середовища дозволяє посилити виразність етнохудожньої культурної комунікації за рахунок творів дизайну, декоративно – прикладного мистецтва, пам'яток історії.

Збагачення змісту та педагогічних засобів навчально-виховного процесу вищих навчальних закладів мистецького напрямку народним досвідом виховання особистості обґрунтовано в дослідженнях: Л.Масол, О.Савченко, Є.Антонович, В.Сироти, О.Рудницької, Г.Тарасенко, В.Тименка, К.Чорної, Т.Шевчука; праці щодо дидактичних аспектів реалізації змісту навчання, збагаченого національними традиціями і звичаями, творами декоративно – прикладного мистецтва – Л.Любарської, Н.Миропольської, І.Огієнка, М.Стельмаховича, С.Русової.

Важливим для оновлення художньої освіти були і залишаються педагогічні ідеї про діалог поколінь щодо професійної підготовленості спеціалістів. Процесу формування дизайнерської підготовки вчителів образотворчого мистецтва приділено належну увагу у вітчизняній та зарубіжній мистецькій педагогіці такими науковцями – М.Євтух С.Шумега, Є.Антонович, М.Пічкур, Н.Удріс, В.Даниленко, М.Кириченко, Л.Масол, О.Рудницька, Н.Соломаха, С.Коновець, М.Кардовський, М.Ростовцев, В.Кузін, Б.Неменський, Л.Любарська, В.Вільчинський, І.Глінська, Б.Юсов, Г.Нарбут, Є.Шорохов, Н.Костерін.

Метою статті є дослідження та розкриття стратегії розвитку інформаційного потенціалу етнохудожньої освіти в системі формування дизайнерської культури як однієї із складових фахової підготовки вчителя образотворчого мистецтва.

Виклад основного матеріалу... Постійно зростаючий інтерес до етнодизайну в системі професійно – художньої освіти активізує в цій сфері ряд не достатньо досліджених питань. Зокрема питання єдиної інформаційної бази навчальних програм, посібників та рекомендацій. В процесі підготовки вчителів мистецьких дисциплін до змісту освітньої діяльності Стандартом передбачено вивчення професійно – практичних навчальних предметів, що забезпечує фахову компетентність майбутніх спеціалістів. До таких

предметів належить: живопис, рисунок, композиція, художньо – прикладна графіка, методика викладання образотворчого мистецтва, декоративно – прикладне мистецтво, історія образотворчого мистецтва та архітектури, педагогічна практика, пленарна практика, тощо. Проте, існуючі програми швидше відображають авторську модель професійної діяльності конкретного викладача, ніж загальну картину українського дизайну. Будь-який навчальний курс повинен керуватися єдиною спільною системою викладу необхідних предметних методів навчання.

Під час професійної підготовки у вищому навчальному закладі студент, займає місце дослідника власне традиційної для нього моделі дизайнерської культури, постійно перебуваючи у пошуку ціннісних, суб'єктивних основ своєї діяльності. Саме віддзеркалення особистої позиції в контексті суспільних відносин між теоретичними і практичними засадами з боку щоденної систематичної та цілеспрямованої навчальної праці дає змогу майбутньому педагогу на різних етапах фахової підготовки сформувати власну модель. Професіоналізм будується на готовності педагога-дизайнера до впровадження набутих навиків в процесі навчання. Головним критерієм майбутнього педагога є майстерність, професійне виконання справи, які створювались людством протягом його історії. Складовими професіоналізму майбутніх дизайнерів-педагогів є:

- дизайнер як творчий суб'єкт культури (носії культурних надбань мистецтва дизайну);
- дизайнер як універсальний педагог (носії педагогічних механізмів врегулювання значущості дизайну);
- дизайнер-практик (застосування норм дизайну в повсякденне життя – естетизація)

Основою будь-якої культури є збереження та вшанування, історична трансформація і, в якійсь мірі, відповідність традиціям, завдяки збереженню обрядів, звичаїв свого народу в мистецтві і відображення їх у художніх творах дизайну.

Динаміка розвитку суспільства, коли інтерес до питань потенціалу етнодизайну у всіх сферах постійно зростає, нашою думкою, що відродження традицій являтиметься постійним джерелом творчого натхнення та основою для формування культури майбутнього спеціаліста.

У процесі навчання на художньо-педагогічних факультетах у вищих навчальних закладах майбутній педагог формує модель, що складається з комплексу практичних умінь і навичок, які створюють успішну профільну підготовку. Сучасний рівень підготовки передбачає системний підхід до формування дизайн культури, сприяє розвитку особистісного росту, самопізнання, духовної реалізації та самовизначенню студентів як майбутніх професіоналів. До того ж дослідження проблеми формування дизайн культури дещо обмежене деякими факторами. До таких факторів можна віднести:

- різне трактування базових дизайнерських понять;
- недостатня розробленість педагогічних та методичних прийомів навчання професійної мистецької діяльності;
- недостатня визначеність ролі майбутнього фахівця в суспільному житті держави;
- відсутність загальнодержавної моделі навчання основам дизайну в загальноосвітніх школах та вищих навчальних закладах різного профілю
- ігнорування практикою навчання дизайну;
- відсутність єдиної структури у навчанні студентів дизайнерського профілю;
- недостатня кількість фахових підручників та програм.

Термін дизайн на сьогодні, певне, один з найуживаніших термінів. Його застосовують у мовленні у різних контекстах, проте кожен намагається подати власне значення та трактування. Так, на думку С.С. Шумеги «сьогодні вже немає сенсу сперечатися щодо того, куди віднести дизайн: до мистецтва чи до техніки. Усі нарешті дійшли висновку, що дизайн – це самостійний напрям проектної діяльності промислових виробів з усіма притаманними йому атрибутами: історією, теорією, практикою, які пов'язані з мистецтвом і технікою, проте питання, як і чого навчати майбутнього фахівця – дизайнера, своєї актуальності ще не втратило».

Дизайн – це і таке мистецтво, яке має найбільше авторських концепцій тлумачення самого терміну. Не дивлячись на це існують єдині твердження, що дизайн – це творча діяльність, яка бере свій початок на міжнародному семінарі дизайнерів у Бельгії (1864р.)

Дизайн (від латинського слова *design* – проектувати, креслити, задумати а також проект, план, рисунок) – вид діяльності, пов'язаний з проектуванням предметного світу. Фахівці з дизайну (дизайнери) розробляють зразки раціональної побудови предметного середовища, вивчають естетичні властивості промислових виробів тощо. Замість терміна «дизайн» часто вживають: «художнє конструювання», «технічна естетика». [1].

В Україні навчальні заклади також активно впроваджують спеціальність дизайн у сфері своєї навчальної діяльності, відкриваючи нові факультети, відділення, кафедри. Найбільш охопленими є такі види дизайну:

- промисловий (індустріальний) дизайн;
- графічний дизайн (веб – дизайн, дизайн реклами);
- дизайн середовища (дизайн інтер'єрів та екстер'єрів, ландшафтний дизайн, дизайн архітектурного середовища, фітодизайн, ландшафтний дизайн);
- дизайн одягу та аксесуарів

Уже сьогодні можемо попередньо зробити висновок, що ефективність освіти багато в чому залежить від перспективи розвитку людства, використання новітніх технологій, модернізації освіти, проте професійна

майстерність та коло особистих інтересів також являються позитивним критерієм залучення до етнотрадицій. Використання в рамках навчального процесу теоретичних передумов формування дизайнерської культури окреслено багатогранністю дизайну як історичного так і соціокультурного феномена.

Підсумковий контроль якості підготовки випускників вищих навчальних закладів демонструє, що вони володіють значним об'ємом професійних знань, на жаль, здебільшого теоретичного характеру. Проте труднощі виникають там, де молодому спеціалісту потрібно швидко та професійно прийняти рішення щодо змін сучасності та раціонально використати весь набутий досвід, традиції. А саме, такі якості особистості, яка здатна адаптуватися до динамізму, не порушуючи академічних норм. В зв'язку з цим, особливе значення в сучасних умовах навчання дизайнерів-педагогів набувають методи роботи, які стимулюють самостійність студентів. До того ж практика дизайн - навчання виявляє деякі невідповідності між потребою суспільства в компетентних спеціалістах та системою професійної підготовки майбутніх педагогів-дизайнерів.

Протиріччя виникають починаючи із визначення понять, зокрема і таких як «культура» та «дизайн», де дизайн виступає як промислове мистецтво, яке направлене на створення та випуск серійної масової продукції, а культура, включає в себе різні види образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, створює унікальні, високохудожні об'єкти, які не залежать від моди та часу. Сьогодні метою навчання є залучення різних механізмів інтерпретації традиційного матеріалу в сучасну модель освіти.

Базовим виступає поняття «дизайнерська підготовка вчителя мистецьких дисциплін». Дотичними до цього поняття є – «фахова підготовленість», «фахова компетентність», «культура педагога», «культура дизайнера». Культура (від латинського - *cultura* – догляд, освіта, розвиток) – сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії. Матеріальні цінності становлять матеріальну культуру суспільства. Досягнення суспільства в галузі освіти, науки, мистецтва, літератури, в організації духовного та суспільного життя є його духовною культурою.

З цього слідує, що визначення дизайнерської культури буде таким: дизайнерська культура – це сукупність мистецьких цінностей, які відображають активну творчу діяльність в художньому проектуванні предметів і моделювання оточуючого світу, поєднання матеріальної та духовної культури.

На перший план у процесі формування дизайнерської культури засобами етнопедагогіки у навчанні та вихованні майбутніх педагогів-дизайнерів виступає проблема професійності в сфері дизайну – найзаядбанішої ділянки навчально-виховного процесу. Переважання теоретичної загально-фахової інформації негативно впливає на професійну підготовку майбутнього дизайнера. Професіоналізм педагога-дизайнера повинен суттєво відрізнятися готовністю молодого вчителя до вимог державного стандарту вищої освіти України, це повинна бути нова якість вчителя адаптованого до умов роботи після закінчення навчального закладу як в педагогічній й сфері так і технічній.

Це продиктоване тим, що з одного боку освіта підвищує вимоги до рівня підготовки спеціалістів в області дизайнерської діяльності, їх особистісним якостям, з іншої розширює професійні функції педагогів, які реалізує в системі професійної освіти.

Ще одне досить важливе протиріччя визначається потребою студента в отриманні різносторонніх знань в області художньої та дизайнерської культури і нестачею навчального часу, яке виділено на вивчення спеціальних дисциплін, а також відсутністю технологічних умов для задоволення цієї потреби.

Художня педагогіка як наука завжди знаходилась у стані пошуку тих шляхів, які б сприяли ефективному вирішенню актуальних проблем освіти та виховання молоді. Нинішні економічні, політичні та національно-духовні реалії, які визначають Україну як незалежну державу, активізували проблему забезпечення якісно нового рівня вихованості національної самосвідомості підростаючої особистості. У контексті такого реформування освіти особливо актуальною є проблема виховання в школярів позитивного ставлення до традицій і звичаїв.

Як уже зазначалось вище, підготовка майбутнього педагога – дизайнера в значній мірі проходить у вигляді теоретичної підготовки, проте з використанням електронних презентацій, відео – уроків, демонстрації майстер – класів, що дає можливість оволодіти теоретичними та практичними знаннями та вміннями і сміливість самовиражатись в процесі уже професійної діяльності.

Інформаційним потенціалом для майбутнього фахівця є організація, підпорядкування, узгодження та пропагування традицій в умовах сучасності для оптимізації діяльності педагога, дизайнера.

Висновки. Підводячи підсумок, необхідно зауважити, що інформаційний потенціал етнодизайну проникаючи у всі сфери людського життя являє собою складний процес, який сприяє якісному перетворенню творчого потенціалу кожної людини.

Аналіз навчально – творчої діяльності студентів вищих навчальних закладів мистецького профілю привів до висновку, що процес навчання в системі вищої художньо – педагогічної освіти потребує від художника – педагога усвідомленого залучення до самовираження, пропагування, збереження та вивчення власних традицій засобами дизайну.

Саме така модель організації діяльності майбутнього фахівця в змозі забезпечити високий рівень національної приналежності майбутніх педагогів, дизайнерів та художників – педагогів.

На основі власного педагогічного досвіду зроблено висновок про те, що інформаційний потенціал етнодизайну в процесі формування дизайнерської культури можна реалізувати за допомогою таких принципів:

- проведення заходів щодо пропаганди етнодизайну серед молоді;
- стимулювання творчої активності майбутніх вчителів образотворчого мистецтва;

- залучення молоді до різних видів практичної етнопедагогічної діяльності, що дасть їм змогу оволодіти професійними якостями педагога, дизайнера, художника – педагога, збагатити свою етнопедагогічну культуру;
- реалізації в професії як кваліфікованого педагога, творчого спеціаліста, культурної особистості.
-

Список використаних джерел та літератури:

1. Дизайн // Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : ВТФ Перун, 2009. – С. 294.
2. Дизайн // Власов В. Г. Новый энциклопедический словарь изобразительного искусства: в 10 т. / Виктор Власов. – СПб.: Азбука - классика, 2005. – Т. III. Г-З. – С. 436–439.
3. Дизайн // Пасічний А. М. Образотворче мистецтво: словник-довідник. /А. М. Пасічний – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. – С. 51.
4. Дизайн // Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. – К.: Головна редакція УРЕ, 1977. – С. 209.
5. Каган М. С. Новое слово в теории дизайна / М. С. Каган. – М.: Техническая эстетика, 1991. – 48 с.
7. Криволапов М. Дизайн і технології в системі неперервної освіти / Михайло Криволапов, Василь Мадзігон // Пластичне мистецтво. – 2002. – № 1. – С. 31–32.
8. Куленко М. Я. Основы графического дизайна: підручник / Михайло Куленко. – К.: Кондор, 2006. – 492 с.
9. Лесняк В. Графический дизайн: (основы профессии) / Виктор Лесняк. – К.: Биос Дизайн Букс, 2009. – 416 с.
10. Марголин В. И. Наука в дизайн-образовании: невостребованные ресурсы /В. И. Марголин // Техническая эстетика, 1990. – № 2. – С. 19–20.
11. Михайлов С. М. Основы дизайна / С. Михайлов, Л. Кулеева. – Казань : Новое Знание, 1999. – 240 с.
12. Розенсон И. А. Основы теории дизайна: учебник для вузов / И. А. Розенсон. –Санкт-Петербург: ПИТЕР, 2004. – 218 с.
13. Шумегга С.С. Дизайн. Історія зародження та розвитку дизайну. Історія дизайну меблів та інтер'єра: Навчальний посібник / С.С.Шумегга. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 300 с.

Аннотация

Дутчак І.І.

Информационный потенциал этнодизайна в процессе формирования дизайнерской культуры

Статья посвящена анализу информационного потенциала этнохудожественного образования в структуре подготовки будущего учителя изобразительного искусства, а именно формированию на основе этнодизайна компонентов дизайнерской культуры студентов в процессе обучения в высших учебных заведениях педагогического профиля. Особенное внимание уделено современным проблемам обучения изобразительным искусствам, в основе которых, с одной стороны соединение классических способов отображения форм реального мира, с другой – влияние альтернативных способов выражения, возможностям этнохудожественного образования в процессе становления педагога на стадии подготовки учителя изобразительных дисциплин, дальнейшего усовершенствования дизайнерской культуры будущих учителей в процессе профессиональной деятельности.

Ключевые слова: этнодизайн, дизайнерская культура, этнохудожественное образование, профессиональная деятельность учителя изобразительного искусства.

Summary

Dutchak I.I.

Informational Potential of Ethnic Design in the Process of Designer Culture Formation

The article deals with the analysis of informational potential of ethnic and art education in the structure of the future teacher of arts preparation, and namely with the formation of the components of designer culture of students on the bases of ethnic design, in the process of study at higher educational institutions of pedagogical specialization. Special attention is paid to the modern problems of teaching arts, in the bases of which, on one hand lies connection of classical means of the forms of real world reflection, and on the other hand – influence of the alternative means of expression; to the potential of ethnic and art education in the process of a pedagogue's formation on the stage of preparation of a teacher of art disciplines, further mastering of designer culture of the future teachers in the process of their professional activity.

Key Words: ethnic design, designer culture, ethnic and art education, professional activity of a teacher of arts.